

УДК 747.012:727.3](043)

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ТА ПРИНЦИПИ ДИЗАЙНУ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ

ШМЕЛЬОВА Олександра, САФРОНОВА Олена
Київський національний університет технологій та дизайну, Україна
alexpissenlit@gmail.com

В роботі представлено структуру концептуальної моделі освітнього простору закладу вищої освіти мистецького спрямування та визначено основні принципи його дизайну.

Ключові слова: *дизайн освітнього простору; заклади вищої освіти мистецького спрямування; концептуальна модель дизайну.*

ВСТУП

Вплив різноманітних чинників (інноваційних, педагогічних, технологічних, ергономічних, компетентністних та інтеграційних [1]) на формування освітнього середовища сучасних закладів вищої освіти мистецького спрямування, обумовлює необхідність розробки і узагальнення нових підходів до архітектурного проєктування й дизайну інтер'єрів таких закладів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Концептуальна модель в дизайні середовища визначає структуру модельованої системи, властивості її елементів і причинно-наслідкові зв'язки. Зазначимо, що взаємодія архітектора та дизайнера є основою для розробки раціональних архітектурно-планувальних рішень, які мають узгоджуватись з внутрішніми функціональними процесами, майбутнім предметно-просторовим наповненням та художньо-образними характеристиками простору. Для визначення основних прийомів та засобів дизайну об'єкту дослідження, до розгляду пропонується концептуальна модель і принципи дизайну освітнього простору (КМДОП) закладу вищої освіти мистецького спрямування, яка покликана стати допоміжним інструментом при проєктуванні та дизайні освітніх приміщень таких закладів, а також дозволить адаптувати наявні інтер'єри до сучасних вимог, враховуючи ті чи інші особливості конкретного об'єкта

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Основою концептуальної моделі дизайну КМДОП є взаємоінтеграція двох базових компонентів освітнього простору: формального та неформального. Формальний компонент – традиційно розміщується у

різноманітних навчальних приміщеннях, в той час, як неформальний простір може бути організований у наступних приміщеннях: комунікаційні та загальні приміщення, читальні зали бібліотек, приміщення для обслуговування у їдальнях, невикористовувані приміщення тощо. Для кожного компонента можна виділити наступні рівні змінюваності його просторів:

- стаціонарний (відносно незмінний або статичний);
- гнучкий чи частково змінний;
- інтерактивний.

Зазначимо, що вже сьогодні існують сучасні приклади університетських кампусів, де неформальна складова виступає інформаційно-комунікативним ядром інтер'єру освітнього простору. Часто таким ядром стає атриум університетського корпусу. Такий загальний неформальний простір в свою чергу може бути розділений на різні зони.

Для раціонального структурно-функціонального розподілу приміщень та зон, визначення елементів предметно-просторового наповнення необхідно дотримуватись наступних принципів:

Принцип універсальності в дизайні середовища включає в себе такі аспекти, як рівність та доступність для всіх учасників, простота та зручність при користуванні простором, інтуїтивно зрозуміле використання предметно-просторового наповнення та навігації. Оскільки заклади вищої освіти передбачають наявність різних категорій населення та вікових груп, цей принцип є одним з базових при проектуванні освітнього простору ЗВО.

Принцип функціональної доцільності полягає у відповідності простору його основним та другорядним процесам та ряду функціональних вимог, обумовлених цими процесами, а також критеріям, які диктує розвиток освітньої системи, технологічний прогрес, запити ринку праці та сучасного суспільства. Виходячи з цього, освітній простір повинен забезпечувати відповідність його основним функціям, які можуть одночасно поєднувати в собі декілька основних та/або другорядних функціональних процесів, що їх обумовлюють.

Принцип гнучкості та трансформованості: локально – передбачає можливість кастомізації приміщення/робочого місця індивідуально під потреби кожного користувача/групи користувачів, або безпосередньо під потреби поточного процесу; глобально – дає можливість сповільнити моральне старіння середовища завдяки можливості вносити зміни у його планування та наповнення згідно актуальних потреб та викликів часу.

Принцип багатосценарності, як складова попереднього принципу, полягає у заздалегідь передбаченій можливості розгортати різні функціональні сценарії в одному і тому самому приміщенні, а також їх швидкій зміні.

Принцип технологічності, що в даному контексті передбачає використання новітніх технологій та сучасних технічних засобів, які умовно можна розділити на три групи:

- які безпосередньо беруть участь в освітньому процесі;
- які є елементами дизайнерського рішення освітнього простору;
- які є елементами керування системами, якими оснащений простір.

Принцип ергономічності в цьому випадку розглядається, як комплекс заходів, який поєднує в собі:

- дотримання нормативних вимог щодо мінімальних площ проєктованих приміщень, робочих місць, розмірів меблів, ширини проходів тощо; щодо організації та співвідношення природного та штучного освітлення для різних функціональних зон; щодо систем вентиляції та температурного режиму;
- дотримання санітарно-гігієнічних норм та норм пожежної безпеки;
- відповідність планувальної структури та предметно-естетичного наповнення функціональним процесам;
- організацію певного рівня психологічного комфорту при користуванні середовищем;
- організацію гармонійного та естетичного візуального вигляду середовища.

Принцип екологічності в дизайні має на меті знизити шкідливий вплив людини на довкілля та сприяти її єднанню з природним середовищем. В сучасному світі будь-який об'єкт дизайну має відповідати цим принципам. М.В. Панкіна наголошує, що для цього об'єкти дизайну повинні генерувати позитивні емоції, бути привабливим та мати сприятливий вплив на людську психіку, а формоутворюючі фактори при їх створенні розділяє на фізичні (особливості матеріалів, конструкцій, технологій які базуються на природних моделях; фізіологічний вплив на людину) та психологічні (візуальний образ, що базується на природній формі, кольори, фактури, візуальний зв'язок чи безпосереднє використання природних елементів в дизайн-об'єкті) [2]. Використання принципів екологічності в дизайні освітнього середовища включає в себе:

- організацію озеленення простору та/або інтеграцію з навколишнім ландшафтом;
- екологічність та довговічність використовуваних матеріалів;
- простоту та функціональність форми;
- зв'язок з естетикою регіону.

Принцип художньої виразності та стильової єдності розглядається, як сукупність композиційних та декоративних прийомів та засобів, які обумовлюють візуальні та художньо-естетичні характеристики простору.

О. Чепелик пише, що «Естетичне вирішення інтер'єру сприяє створенню його цілісності та індивідуалізації, які досягаються такими засобами, як гармонізація, взаємна координація низки характеристик формування інтер'єру з метою досягнення їхньої узгодженості за формою, масштабом, кольором, стильовими характеристиками. Компонентами естетичного вирішення інтер'єру є: просторова композиція, колористичне вирішення, освітлення, композиційна узгодженість форм елементів обладнання, наявність творів монументально-декоративного мистецтва тощо» [3, с. 118–119].

ВИСНОВКИ

Запропонована модель гнучкого освітнього простору базується на принципах інтеграції формальної і неформальної його складових та є основою концепції дизайну освітнього простору сучасного закладу вищої освіти мистецького спрямування. Основні принципи дизайну освітнього простору ЗВО мистецького спрямування базуються на фундаментальних законах дизайну і враховують сучасні тенденції розвитку дизайн-освіти (чинники дизайну).

ЛІТЕРАТУРА

1. Safronova O., Shmeliova O., Ahliullin R. Peculiarities of design of modern educational space of artistic direction of higher educational institutions. *Revista de Stiințe Socioumane*. 2020. № 2 (45). P. 71–81.
2. Панкина М. В., Захарова С. В. Принципы экологического дизайна. *Современные проблемы науки и образования*. 2014. № 1.
3. Чепелик О. Художня виразність при формуванні інтер'єрів засобами образотворчого мистецтва, і зокрема скульптури. *Українська академія мистецтва*. 2013. № 21. С. 118–124.

SHMELIOVA O., SAFRONOVA O.

CONCEPTUAL MODEL AND PRINCIPLES OF DESIGN OF THE EDUCATIONAL SPACE OF MODERN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE FIELD OF ARTS.

The paper presents the structure of the conceptual model of the educational space of institutions of higher education in the field of arts and identifies the basic principles of its design.

Key words: *educational space design; higher education institutions in the field of arts; conceptual design model.*